

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний факультет
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного
мистецтва**

Тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МИСТЕЦЬКІ
ПРОСТОРИ:
ІСТОРИЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА**

Український та європейський мистецькі простори: історія, теорія, практика: Тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції / упоряд. О. А. Сташук, Л. В. Крайлюк. – Рівне: РДГУ, 2019. 220 с.

Упорядники:

Сташук О. А., кандидат педагогічних наук, професор кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ;

Крайлюк Л. В., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ

До збірника увійшли матеріали наукових пошуків у галузі мистецтвознавства, музеєзнавства і культурології, мистецької педагогіки та практики дослідників Києва, Полтави, Жешува (Польща), Нового Сончу (Польща), Харкова, Івано-Франківська, Острога, Запоріжжя, Рівного.

**ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ
МИСТЕЦТВО, ДИЗАЙН**

1. **Стоколос Надія**, доктор історичних наук, професор кафедри культурології та філософії Національного університету «Острозька академія», **Шеретюк Руслана**, доктор історичних наук, професор кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Набутки садово-паркового мистецтва Волині крізь призму діяльності Вацлава Борейка (перша половина XIX ст.)*.
2. **Ямборко Ольга**, кандидат мистецтвозавства, доцент ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – *Образотворчий стиль килимів Олександра Саєнка 1920-х років*.
3. **Істоміна Галина**, кандидат мистецтвознавства, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАНУ. – *Сучасне професійне і народне мистецтво кераміки в Україні кінця XX – початку XXI століть: глобалізаційні впливи*.
4. **Крайлюк Любов**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Ремінісценції традиційної монументальної пластики в проєктній графіці Ніла Хасевича*.
5. **Саєнко Тетяна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – *Народний костюм у творчості художників сучасності*.
6. **Маслова Світлана**, старший викладач Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – *Ф. Гундертвассер. Поєднання художньої творчості з архітектурною практикою*.
7. **Локшук Ірина**, старший викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Західне Полісся: тканини майстрів с. Велимче Ратнівського району*.
8. **Перетяцько Іван**, магістрант кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Філософські основи творчості Густава Клімта (на прикладі «Університетських картин»)*.
9. **Підцерковна Ярослава**, старший викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Дерев'яні дитячі меблі тимчасового користування в інтер'єрі поліської хати*.

10. **Чернієнко Віра**, старший викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Симпозіум як форма інтеграційних впливів на мистецькі процеси.*
11. **Болкун Наталія**, магістрантка кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – *Творчість кременчуцького художника Дмитра Короля в контексті традиційної витинанки.*
12. **Дибач Ірина**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Взаємозв'язок людини і природи через призму мистецтва.*
13. **Усенко Олена**, магістрантка кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – *Традиції вишивки на Полтавщині.*
14. **Павлюк Дарина**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Мистецькі погляди на проблему еміграції молоді.*
15. **Галушко Яна**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Дивосвіт казкових образів Марії Приймаченко в культурному просторі сучасності.*
16. **Яремчук Дарина**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Естетизм як стильова домнанта імпресіонізму.*
17. **Клімова Катерина-Алісія**, магістрантка кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – *Графічний портрет у творчості полтавського художника Миколи Підгорного.*
18. **Лаврук Ольга**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Тематика бджільництва у філателії пострадянських країн: історичні аспекти.*
19. **Шепілов Олександр**, магістрант кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – *Місце живописного натюрморту в інтер'єрі.*
20. **Давидюк Надія**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Функціональне призначення батику в країнах Стародавнього Сходу.*
21. **Усик Олена**, магістрантка кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету – *Народний одяг у системі цінностей української культури.*

22. **Карповець Віта**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Інтерпретація творчості Ліни Костенко в українському мистецтві.*
23. **Гаврилюк Василина**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Філософія буття та її художні інтерпретації у вічзнятному декоративно-прикладному мистецтві.*
24. **Філімонова Дарина**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Фотомистецтво Рівненщини: персоналії сьогодення.*
25. **Поздняковська Ольга**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Двері як один зі стилеутворюючих елементів інтер'єру.*
26. **Молдаванцев Владислав**, магістрант кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Сучасні підходи до komponування християнських храмових споруд в Україні.*
27. **Сучкова Катерина**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Сюрреалістичне мистецтво Рене Магрітта як джерело творчих інспірацій*

ХОРЕОГРАФІЧНЕ, ТЕАТРАЛЬНЕ ТА МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

1. **Швидків Галина**, Заслужений працівник культури України, доцент кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету. – *Взаємозв'язок педагогічних принципів видатних фундатора львівської вокальної школи Валерія Висотського та видатного педагога Олени Муравйової.*
2. **Маркевич Лариса**, старший викладач кафедри хореографії Рівненського державного гуманітарного університету – *Модернізація української балетної вистави в 60-80 рр. як переінтонування сфери мислення балетмейстерів.*
3. **Кучина Наталія**, кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету – *Музичні фестивалі Рівненщини.*
4. **Легка Ілона**, старший викладач кафедри хореографії Рівненського державного гуманітарного університету – *Сучасні вимоги до методики викладання сценічного танцю в закладах освіти.*

5. **Самохвалова Алла**, старший викладач кафедри хореографії Рівненського державного гуманітарного університету – *Соціальні танці – радість, що дарує українська народна культура.*
6. **Панасюк Анастасія**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Макс Ріхтер та Ніко М'юлі: паралелі творчості.*
7. **Сімакова Світлана**, магістрантка Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди – *Історико-культурні умови формування художнього образу в музичному мистецтві доби класицизму.*
8. **Залевська Вікторія**, магістрантка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Творчість поета-пісняра Петра Фатенка.*

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА І КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

1. **Bugajska-Bigos Iwona**, dr hab. Państwowej Wyższej Szkoły w Nowym Sączu (Polska), **Anna Steliga**, dr Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego (Polska). – *Sztuki plastyczne w edukacji – nowe oblicza i wyzwania.*
2. **Сташук Олександр**, кандидат педагогічних наук, професор кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Тональне вирішення академічного рисунку в контексті сучасної мистецької освіти.*
3. **Steliga Anna**, dr Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego (Polska), **Bugajska-Bigos Iwona**, dr hab. Państwowej Wyższej Szkoły w Nowym Sączu (Polska). – *Sztuki plastyczne jako forma wspierania rozwoju dzieci i młodzieży.*
4. **Власюк Олена**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету. – *Формування художнього досвіду студентів засобами декоративно-прикладного мистецтва.*
5. **Ганжа Микола**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету – *Використання навчально-виховних властивостей мистецтва дизайну – виклик сьогодення в освітньому середовищі.*
6. **Чернюшок Ольга**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського

- державного гуманітарного університету – *Розвиток креативного мислення у підготовці майбутніх художників-педагогів.*
7. Глушук Оксана, старший викладач кафедри культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету – *Мистецько-освітній потенціал креативних просторів у міському середовищі*
  8. Кулінка Ірина, магістрантка кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету – *Культурно-мистецькі проєкти в культурно-дозвілєвій практиці Рівненського обласного краєзнавчого музею.*
  9. Ковтун Анна, магістрантка кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – *Педагогічний потенціал квілінгу.*
  10. Рудописов Євген, магістр, вчитель образотворчого мистецтва дитячої школи мистецтв №1 (м. Запоріжжя) – *Особливості вивчення парадного портрета в загальноосвітній школі.*
  11. Єфимець Людмила, магістрантка кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету – *Туристична сфера України як сегмент культурної політики держави: історія та історіографія проблеми*

ХОРЕОГРАФІЧНЕ, ТЕАТРАЛЬНЕ ТА МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Швидків Галина,

заслужений працівник культури, доцент кафедри пісенно-хорової

практики та постановки голосу

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ ВИДАТНИХ ФУНДАТОРА ЛЬВІСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ ВАЛЕРІЯ ВИСОТСЬКОГО ТА ПЕДАГОГА ОЛЕНИ МУРАВЙОВОЇ

Однією з визначних складових соціально-культурного розвитку української нації в ХІХ – поч. ХХ ст. став процес формування та становлення національної вокальної школи. З невеликим розривом у часі на теренах Західної (Львів) та Центральної (Київ) України повстали постаті двох видатних педагогів Валерія Висотського та Олени Муравйової, діяльність яких залишила свій глибокий слід в історії національного вокального мистецтва, а педагогічні принципи часто перегукувалися, увійшли до скарбниці світової вокальної педагогіки. Дослідженню шляхів розвитку української вокальної педагогіки цього періоду присвячені ґрунтовні праці Л. Архимович, М. Черкашиної-Губаренко, значну увагу цьому питанню приділили у своїх роботах відомі музикознавці О. Шреєр-Ткаченко, М. Загайкевич, Л. Корній, Л. Кияновська та ін. Віднедавна в працях сучасних дослідників вивчаються питання, пов'язані з вокально-виконавськими традиціями в українській опері (В. Антонюк, А. Кулієва, І. Присталов). Однак, проблема сучасного взаємозв'язку педагогічних принципів українських вокальних педагогів у контексті історичних соціально-культурних процесів, які відбувалися на теренах Російської та Австрійської (з 1867 р. — Австро-Угорської) імперій у ХІХ — на початку ХХ ст., залишає широке поле для поглибленого вивчення, що й зумовлює актуальність тематики цієї статті. **Предмет дослідження:** основні педагогічні принципи професора Валерія Висотського та Олени Муравйової в умовах

розвитку вокальної культури дев'ятнадцятого – двадцятого сторіччя та їх вплив на сучасну вокальну педагогіку.

Актуальність теми зумовлена потребою розгляду педагогічних принципів Валерія Висотського та Олени Муравйової, які мали вплив на формування української вокальної школи, що розвивалася не лише в краї, але й ґрунтувалась на тісних взаємозв'язках та взаємозбагаченні, органічному для мультинаціонального середовища.

Метою цієї статті є панорамний огляд педагогічних принципів Валерія Висотського та Олени Муравйової з погляду їх взаємозв'язку та значення для української вокальної педагогіки на західних та східних теренах України.

Професор Валерій Висотський став одним з фундаторів львівської вокальної школи. У 1873 (1875?) р. в консерваторії Галицького Музичного Товариства почалась його педагогічна діяльність. Спершу Висотський займався лише з чоловічими голосами. Жіночі голоси у цей час виховувала Анна Вигживальська, що була акторкою Львівського театру. Згодом професор Висотський почав працювати з різними типами голосів. У 80 - 90-х роках ХІХ та на початку ХХ ст. з його класу вийшла ціла плеяда талановитих учнів – у майбутньому співаків світової слави, як українських, так і польських.

Те, що В.Висотський понад тридцять років займався педагогічною практикою і те, що зумів виховати таку велику кількість учнів (детальніше про це буде нижче), свідчить насамперед про великий досвід роботи, неабиякий педагогічний хист й авторитет професора. Польська дослідниця театру А.Солярська-Захута, зокрема, писала: «У кінці ХІХ століття в консерваторії Галицького Музичного Товариства існувала прекрасна школа співу під керівництвом Валерія Висотського. Завдяки перейнятому від італійського співака Ламперті методу, що полягав у тренуванні емісії голосу, досконалому фразуванню й виразній дикції, учні Висотського здобували тріумфи на оперних сценах світу» [14, 245].

З 1868-го року В. Висотський замешкав у Львові, де розпочав педагогічну роботу. Спершу працював у приватній школі. Незабаром відкрив власну школу співу і після того, як вона набула популярності, був запрошений на посаду професора консерваторії Галицького Музичного Товариства, в якій працював до кінця свого життя (1907 р.), не полишаючи і приватної практики.

За час своєї викладацької діяльності професор Висотський відкрив шлях у світ мистецтва багатьом талановитим учням, які згодом стали окрасою багатьох театрів світу. Серед них: О. Мишуга, С. Крушельницька, Я. Королевич-Вайдова, Ф. Лопатинська, М. Менцинський, Є. Штрассерн, А. Дідур, М. Левицький, І. Богусс-Геллерова, Є. Гушалевич, Г. Гурський, Й. Манн, Ч. Заремба та багато інших.

Професор Висотський, наскільки відомо, не залишив після себе теоретичних праць, у яких міг би ретельно подати свої практичні прийоми викладання. Проте він є автором так званих "Десяти заповідей для молодого співака" [15, 156], які були опубліковані у "Wiadomosciach artystycznych" (nr 13 i 14) 20-го липня 1900 року. Це досить стислі вимоги (тези), в яких автор у загальних рисах сформулював основні педагогічні та морально-етичні принципи. Цими принципами керувався у своїй навчально-виховній роботі і прагнув донести їх суть до своїх вихованців.

Друга частина уроку була призначена для праці над вокальними творами. Завдяки опублікованим у річних звітах Галицького Музичного Товариства програмам академконцертів та концертів маємо можливість дізнатись про зміст і характер виконуваних у класі професора Висотського творів. Це був різноплановий та різнохарактерний репертуар, що складався з кращих зразків оперного і камерного вокального жанрів. До репертуару включались твори старих італійських майстрів та представників епохи класичного *bel canto*, віденських класиків, польських, німецьких, французьких композиторів епохи романтизму тощо. Особливе замилювання Висотський мав до вокальних ансамблів. Це дуети, терцети, квартети, квінтети, секстети, котрі приносили

багато користі учням, а також дуже гарно сприймалися слухачами. Валерій Висотський розумів, що вокаліст в процесі засвоєння ансамблевого репертуару матиме змогу усвідомити такі поняття, як ансамблевий слух і ритм, ансамблеве інтонування та вокалізація, ансамблева динаміка, ансамблева інтерпретація і, засвоюючи їх практично, матиме можливість набути комплексу специфічних навичок оперного та концертно-камерного ансамблевого виконавства.

В цей період велике історичне значення у розвиток української музичної культури мав перший в Україні музично-драматичний театр М. Садовського, який пропагував національну та світову культуру. З початку ХХ ст. у цьому театрі розпочала працювати викладачем-вокалістом Олена Муравйова (в минулому оперна співачка), яка здійснила вагомий внесок у розвиток національної української вокальної школи. Впродовж багатьох років викладала у навчальних закладах Дніпропетровська і Києва, де виховала більше 400 співаків і педагогів. У 1900 р. розпочала викладацьку діяльність в московській школі Буніної. З 1901 р. працювала в Катеринославському музичному училищі (тепер — Дніпропетровська консерваторія). З 1906 по 1920 рік викладала в київській Музично-драматичній школі М. Лисенка (з 1917 р. — професор), де також організувала класи оперного та камерного ансамблю, ставила учнівські вистави. У 1920–1939 рр. вела клас сольного співу в Київській консерваторії (з 1934 р. — заслужений професор).

Про вокально-педагогічний метод О. Муравйової довідуємось зі спогадів її учнів, з «Пам'ятного зошита», написаного для драматичного сопрано О. Бишевської та тенора Б. Бобкова (Москва, 1936 р.) а також із друкованих матеріалів педагога з питань вокального мистецтва [2, 164]. Вокально-методичні принципи О. Муравйової вбирали в себе такі постулати: «кожен студент – індивідуальність і вимагає індивідуального підходу»; «спів – це психофізичний процес»; «дихання у співі повинне бути глибоким, але при необхідності допустиме відхилення в бік грудного»; «положення гортані – фіксоване понижене, але не насильне»; «перехідною нотою для драматичного сопрано і тенора слід вважати ноту “ре-бемоль”»; «особливу увагу слід

звертати на ноту “до-дієз”, яку треба подумки підвищувати»; «вправляйтесь необхідно на голосну “У”»; «при поєднанні реєстрів (грудного і головного) необхідно обов’язково піднімати (скорочувати) завіску піднебіння при кожній наступній вищій ноті» [2, 167].

У своїй педагогічній діяльності Валерій Висотський та Олена Муравйова стверджували, що тільки на основі оволодіння вищеназваними вміннями можна приступати до опанування надтехніки. Слід зазначити, що їх вокальні принципи не пропонують іти назад, до ХІХ ст., а прагнуть до виконання складних завдань сучасної педагогіки, спираючись на досягнуті в минулому успіхи. Вокально-технічні прийоми В.Висотського та О.Муравйової, хоч і відрізнялись один від одного, але були направлені на одне – на виховання особистості співака. В першу чергу співака, який повинен був оволодіти теоретичними знаннями з вокальної педагогіки, бути обізнаним в питаннях історії музичної та вокальної літератури, міг проаналізувати весь голосоутворюючий апарат, вивчити будову й функції кожної його частини, а потім шляхом синтезу й узагальнення з’ясувати взаємодію цих частин і зробити певні висновки.

Таким чином, на підставі вищезазначеного ми можемо зробити висновок, що становлення та розвиток вокальної школи В. Висотського та О. Муравйової мав послідовний та систематичний характер, беручи свій початок від італійської національної школи співу початку ХVІІ ст. та доповнюючи її особливостями індивідуального стилю української вокальної традиції ХХ ст. Своє завдання корифеї вбачали в тому, щоб максимально сприяти розвитку музично-виконавських здібностей співаків і формуванню професійної майстерності, художньо- образного мислення й артистизму.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.Г. Формування української вокальної школи: історико-культурний аспект. К.: Українська ідея, 1999. 24 с.
2. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підруч. К. : ЗАТ «Віпол», 2007.

174 с.

3. Галицько-Волинська держава: передумови виникнення, історія, культура, традиції : Міжнар. наук. конф. : тези доп. та повідомл. Л., 1993. 136 с.
4. Галицько-волинське мистецтво / Історія української культури [за ред. І. Крип'якевича]. К., 1994. С. 448-458.
5. Гнидь. Б П. Історія вокального мистецтва. К.: НМАУ, 1997. 320 с.
6. Євтушенко Д. Пам'яті моєї вчительки / Олена Муравйова: Спогади. Матеріали. К.: Музична Україна, 1984. 63 с.
7. Жишкович М. Вокально-педагогічні принципи Валерія Висоцького. Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв. Київ, 2004. 40 с.
8. Жишкович М. Фундатор львівської вокальної школи / *Солоснів*. Ч. 3, травень – червень 2011 р. 45 с.
9. Кіндратюк Б. Музичне мистецтво Галицько-Волинської держави в системі сучасних виховних вартостей / *Обрії*. 2000. № 1. С. 16-19.
10. Korolewicz-Waydowa J. Sztuka i życie: Mój pamiętnik / Tekst oprac., przedm. i koment. opatrzył A. Gozdawa-Reutt. Wrocław: Ossolineum, 1958. 421 s.

Маркевич Лариса Анатоліївна
ст. викладач кафедри хореографії
Рівненський державний гуманітарний університет

МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ БАЛЕТНОЇ ВИСТАВИ В 60-80 РР. ЯК ПЕРЕІНТОНУВАННЯ СФЕРИ МИСЛЕННЯ БАЛЕТМЕЙСТЕРІВ

Актуальність проблеми. В сучасній українській хореографічній культурі актуалізуються процеси осмислення складних явищ дійсності в ідеях, образах та філософських роздумах, які в своїх смислових і формоутворюючих проявах мають фундаментально-незмінний, національно-визначений характер. Подрібнення тематики, відсутність співзвучних часу й національній приналежності художніх узагальнень, домінування технічної сторони над духовною посилюють дослідницьку увагу до вивчення класичних жанрових зразків хореографічного